

Statistik för de allmänna biblioteken - Termer

Nedanom definieras i alfabetisk ordning de begrepp som har använts i databasens tabeller, tabellrubriker och nyckeltal, och innebörden av de olika regionindelningarna förklaras.

Anskaffningar totalt

Anskaffningar är köp, byten och donationer. Medierna statistikförs som fysiska enheter. T.ex. ett språkkurspaket, ett talboksodral, ett odral för flera cd-skivor eller en diabilsserie räknas som en medieenhet.

Anstaltsbibliotek

Ett anstaltsbibliotek är ett bibliotek som är verksamt på ett sjukhus eller en vårdinrättning.

Användarutbildning

Antalet på förhand planerade användarutbildningar och deltagarantalet. Till användarutbildning räknas inte utbildning av bibliotekets egen personal.

Avskrivningar totalt (ex)

Till avskrivningar räknas både aktiva avskrivningar och försvunna exemplar. Avskrivningarna statistikförs som fysiska enheter. T.ex. ett språkkurspaket, ett talboksodral, ett odral för flera cd-skivor eller en diabilsserie räknas som en medieenhet.

Från och med 2022 räknar inte längre biblioteken själva mängden avskrivningar utan de räknas enligt formeln: Avskrivningar (st.) = Fjolårets bestånd (st.) - (statistikårets bestånd st. - statistikårets anskaffningar st.)

Avsända fjärrlån

Sända fjärrlån är till andra bibliotek (underlydande olika administrativa enheter) givna lån eller i stället för dem givna kopior. Om biblioteket har ett avtal med andra bibliotek om gemensam användning av samlingarna, räknas regionlånen till ett lokalt lån. Om avtal inte finns, räknas de regionlån som överskrider den administrativa kommungränsen till fjärrlån. Sända fjärrlån meddelas endast här och de inkluderas inte i de lokala lånen och/eller böckernas språk- och avdelningsindelning.

Från och med 2022 statistikförs avsända fjärrlån endast hos de bibliotek som sköter regionala utvecklingsuppgifter, riksomfattande utvecklingsuppgifter och specialuppgifter i anslutning till samlingar.

Bibliotek sammanlagt

Huvudbibliotek + biblioteksfilialer + anstaltsbibliotek.

Biblioteksbesök

Beräkningen av antalet fysiska biblioteksbesök sker genom automatisk räknare eller stickprovsundersökning på de olika verksamhetsställena.

Ett stickprov tas minst sex gånger per år, dvs. varannan månad, och på olika veckodagar. Summan divideras med antalet stickprov och multipliceras med antalet öppetdagar vid biblioteket under året. Resultatet är det totala antalet besökare.

Biblioteksfackliga årsverken

Fram till 2016 har årsverkerna för den personal som har behörighet enligt 4 § 1 mom. 1–4 punkten (ändrad 1157/2009) i den gamla biblioteksförordningen inkluderats i de biblioteksfackliga årsverkerna. Till den gruppen räknas också de som före 1.1.2010 varit behöriga att sköta uppgifter som biblioteksfacklig personal.

Lagen om allmänna bibliotek (1492/2016) som trädde i kraft 2017, definierar inte längre arbetstagarnas yrkesmässiga behörighet. I den riksomfattande biblioteksstatistiken statistikförs ändå fortfarande de biblioteksfackliga årsverkerna för att konsekvenserna av lagen ska kunna följas upp.

Biblioteksfackliga årsverken med högskoleexamen inom biblioteksområdet

Fram till 2016 har det vid punkten för antalet högskoleutbildad biblioteksfacklig personal (årsverken) statistikförts bibliotekspersonal som har behörighet enligt 4 §, (ändrad 1157/2009) 1 mom. 1 och 2 punkten (universitet eller yrkeshögskola) i biblioteksförordningen. Till den gruppen räknas också de som före 1.1.2010 varit behöriga att sköta uppgifter som högskoleutbildad biblioteksfacklig personal.

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/kumotut/2013/20130406>.

Från och med 2017 statistikförs årsverkerna för biblioteksfackligt högskoleutbildade enligt följande grunder:

- 1) universitetsexamen där det ingår eller utöver vilken personen har slutfört studier som omfattar minst 60 studiepoäng inom området för biblioteks- och informationstjänster på högskolenivå.

- 2) yrkeshögskoleexamen där det ingår eller utöver vilken personen har slutfört studier som omfattar minst 60 studiepoäng inom området för biblioteks- och informationstjänster på högskolenivå.

Biblioteksfacklig personal med utbildning på andra stadiet

Årsverken för biblioteksfacklig personal med andra stadiets utbildning statistikförs enligt följande:

- 1) grundexamen inom yrkesutbildning där det ingår eller utöver vilken personen har slutfört studier som omfattar minst 35 studieveckor inom området för biblioteks- och informationstjänster;
- 2) yrkesexamen i informations- och bibliotekstjänst.

Biblioteks nätverk

Biblioteks nätverken är frivilliga samarbetsnätverk och där självständiga kommun- och stadsbibliotek samarbetar till exempel i fråga om bibliotekssystemet, beståndet och/eller materialanskaffningen. Vanligen har biblioteken inom nätverket ett gemensamt bibliotekssystem.

Statistik över biblioteks nätverken finns tillgänglig från och med 2021.

Bokbussar och hållplatser

En bokbuss som är gemensam för flera kommuner antecknas endast av ägarkommunen eller den kommun där bussen finns. Antalet hållplatser anges enligt den kommun där de finns.

Böcker

Som böcker räknas böcker, manuskript, inbundna kartor och inbundna årgångar av tidningar.

Böcker och noter

Böcker + noter och partitur.

E-böcker

Till e-böcker räknas böcker i digital form, också ljudböcker. För e-böckerna statistikförs användningsgångar, dvs, utlåningar, samt anskaffningar och bestånd. E-böckerna statistikförs separat och uppgifterna om dem läggs inte till anskaffningarna, bestånd eller utlåning av böcker.

E-böcker (beräknat)

Det gemensamma e-boksbeståndet som används av hela kommunens samarbetsområde (t.ex, biblioteksnätverket) dividerat med invånarantalet.

E-böcker (verkligt)

Den verkliga omfattningen av e-boksbeståndet som används av kommunens samarbetsområde (t.ex. biblioteksnätverket). Här divideras inte de gemensamma bestånden i förhållande till invånarantalet, utan antalet gemensamma licenser för hela samarbetsområdet anges kommunvis. Kommunen lägger till eventuella licenser för e- och ljudböcker som kommunen själv skaffar.

Ekonomiska regioner

I databasen är alla fasta Finlands ekonomiska regioner med.

E-material

Till e-material räknas material i digital form. Endast avgiftsbelagt e-material statistikförs. E-material statistikförs separat och uppgifterna om dem läggs inte till anskaffningarna, bestånd eller utlåning av annat material.

E-materialets anskaffningskostnader

Till anskaffningskostnaderna för e-material räknas anskaffnings- och licensavgifterna för elektroniskt material och webbmaterial och/eller användningsavgifter eller engångsavgifter för databaser och innehållsprodukter.

Evenemang

Antalet evenemang och utställningar som biblioteket har ordnat under statistikåret. Till dem räknas också evenemang och utställningar som biblioteket har ordnat tillsammans med någon utomstående part. Evenemanget eller utställningen behöver inte äga rum i bibliotekets lokaler. Om biblioteket inte har deltagit i ordnandet av evenemang eller utställningar som hålls i bibliotekets lokaler, räknas dessa inte med.

Till evenemang räknas typiskt evenemang som ordnas i litteratur-, kultur- eller bildningssyfte, såsom författarkvällar, litteraturcirklar, konserter och musikevenemang, föreläsningar och diskussioner, utförsäljningsevenemang, barnevenemang, sagotimmar, workshoppar, filmföreläsningar, dockteater. Virtuella

evenemang räknas också med. Evenemangen har sedan 2022 även delats in i målgrupper enligt ålder (personer under 18 år och personer som är 18 år eller äldre).

Fortbildningsdagar för personalen

Fortbildningsdagar för personalen är intern eller extern utbildning som arbetsgivaren eller någon annan utbildningsanordnare tillhandahåller under arbetstid. Inskolning i arbetet räknas inte till fortbildning.

Utbildningar som varar i fyra timmar eller kortare räknas som en halv utbildningsdag. Antalet utbildningsdagar summeras, t.ex. tio arbetstagare deltar i fem utbildningsdagar, blir antalet fortbildningsdagar tillsammans 50. Antalet utbildningsdagar fås genom att man multiplicerar utbildningsdagarna med antalet personer som får utbildning.

Inkomna fjärrlån

Inkomna fjärrlån är lån som fås från andra bibliotek (för andra förvaltningar underställda) givna lån eller kopior som getts i deras ställe. Från och med 2022 statistikförs inte längre inkomna fjärrlån i den riksomfattande biblioteksstatistiken.

Invånare

Invånarantalet i början av statistikåret 1.1.

Kommuner

I databasen är alla fasta Finlands kommuner med.

Kostnader för bokanskaffningar, euro

I kostnaderna för bokanskaffningar för åren 1999–2001 ingår moms. Från och med år 2002 ingår ingen moms i kostnaderna för bokanskaffningar.

I kostnaderna för bokanskaffningar inkluderas endast böckernas inköpspris. I köp av böcker inkluderas inte utgifter för plastning, inbindning, förpackning, transport, provision och motsvarande. Här är definitionen av en bok snävare än under punkten medier. På basis av denna punkt bestäms den sammanlagda summan av de biblioteksstipendier som betalas till författare och översättare (L 1080/1983). Kostnaderna för anskaffning av e-böcker inkluderas inte i kostnaderna för bokanskaffningar.

Kostnader för ett lån

Kostnader för ett lån = Omkostnader under statistikåret / Totalutlåning

Kostnader för medieanskaffningar, euro

I kostnaderna för medieanskaffningar för åren 1999–2001 ingår moms. Från och med år 2002 ingår ingen moms i kostnaderna för medieanskaffningar.

I kostnaderna för medieanskaffningar inkluderas alla medier som köpts till det allmänna kommunala bibliotekets samlingar och som är avsedda för låntagarna och/eller personalen, såsom böcker, tidningar och tidskrifter, bild- och ljudupptagningar, noter och partitur, kartor, mikrofilmer och -kort.

Upphovsrättsavgifter, anskaffnings- och licensavgifter för digitalt material och e-material och/eller bruksavgifter eller engångsavgifter för databaser samt innehållsprodukter inkluderas i kostnaderna för medieanskaffningar.

Landskap

I databasen är alla fasta Finlands landskap med.

Lokal utlåning totalt

Till lokal utlåning räknas de lån ur egna samlingar som getts direkt åt låntagaren och förnyade lån. Fjärrlån ingår inte i lokal utlåning.

Lokalkostnader

Till lokalkostnaderna hör alla hyres-, underhålls- och servicekostnader för de lokaler som biblioteket använder (även bibliotekets egen fastighets- och städpersonalens löner och arvoden, uppvärmning, belysning, vatten- och avloppsvattenavgift) (ISO 2789:2006(E);6.5.1.5). Andra eventuella lokalkostnader (t.ex. kommunförvaltningens överförda lokalkostnader) ingår i övriga kostnader.

Lån: Celas cd-skivor

I verksamhetsstatistiken samlas uppgifter om de Celas (www.celia.fi/sv/) cd-skivor som biblioteket lånar till sina användare. Siffran läggs till helhetsutlåningen.

Lånecirkulation

Lånecirkulation = utlåning per samlingar. Obs! Totallånecirkulation = lokal utlåning per samlingar sammanlagt.

Låntagare

Som låntagare räknas de som utnyttjat sin lånerätt under statistikåret.

Län

Avskaffades 31.12.2009.

Lönsamhet

Lönsamhet = personalkostnader + materialkostnader delade med fysiska biblioteksbesök + totalutlåning. Obs! Lönsamheten är desto bättre, ju mindre dess värde är.

Mediebestånd totalt

Som biblioteksmedier betraktas sådana medier, vilka ingår i de samlingar som är avsedda för kunder och/eller personal. Medierna statistikförs som fysiska enheter. T.ex. ett språkkurspaket, ett talboksodral, ett fodral för flera cd-skivor eller en diabilsserie räknas som en medieenhet. Enskilda lösnummer av tidningar statistikförs inte bland samlings-, bok-, anskaffnings- eller avskrivningsuppgifterna. Beståndet av e-böcker statistikförs separat.

Nytttoyta (nym²)

Med nyttoyta avses den yta innanför innerväggarna som är i biblioteksbruk. Till nyttoytan räknas inte tekniska utrymmen (t.ex. värmecentral, ventilationsrum och rum för elektronisk teknik), hissar, vindfång, trappor, trapphus, korridorer, bokbussens garage och inte heller sådana entréutrymmen där det inte finns biblioteksverksamhet. Nytttoyten av de lokaler som är i biblioteksbruk slås ihop.

Omkostnader under statistikåret, euro

I omkostnaderna för åren 1999–2001 ingår moms. Från och med år 2002 ingår ingen moms i omkostnaderna.

Bibliotekets omkostnader uppges brutto enligt de budgetbeslut som godkänts under statistikåret (personalkostnader, köp av tjänster, material, förnödenheter och varor, hyreskostnader samt övriga kostnader). Om bokslutsuppgifter eller exaktare uppgifter än den godkända budgeten finns tillgängliga vid svarsögonblicket, används dessa uppgifter.

Verksamhetsintäkter, statsandelar och -understöd dras inte av från omkostnaderna. Från omkostnaderna avdras försäljningsintäkterna från andra kommuner eller förvaltningsgrenar när kommunen säljer bibliotekstjänster till en annan kommun eller förvaltningsgren, t.ex. bokbussverksamhet eller bibliotekstjänster i läroanstalter. På motsvarande sätt skall kostnaderna för köp av dessa tjänster synas som tjänster i budgeten för det köpande allmänna biblioteket. Om bibliotekets omkostnader har budgeterats på annat ställe än under bibliotekets konton, skall dessa utgifter inkluderas i de totala kostnaderna.

Omkostnaderna i budgeten för innevarande år, euro

Omkostnaderna under innevarande år uppges i enlighet budgeten med samma grunder som ovan.

Personalkostnader

I personalkostnaderna inkluderas hela personalens (även fastighets- och städpersonalens) löner och arvoden, socialförsäkringsavgifter och pensioner. Löner och arvoden för bibliotekets egen fastighets- och städpersonal inkluderas i lokalkostnader. Om biblioteket köper fastighets- och/eller städservice antingen som intern eller extern service, inkluderas denna i sin helhet i lokalkostnaderna. När det gäller kombinationstjänster eller -befattningar för olika förvaltningsgrenar eller motsvarande arrangemang medräknas endast andelen biblioteksarbete.

Personalkostnaderna för personer som anställts med sysselsättningsmedel och ersättningar till personer som fullgör civiltjänst och dylikt räknas inte med.

Regionbibliotek

Regionbiblioteket är ett gemensamt biblioteksväsen som består av flera kommuner och kommunbibliotek och som har gemensam förvaltning. I allmänhet har en kommun genom avtal fått i uppdrag att ordna bibliotekstjänster för andra kommuner som hör till regionbiblioteket.

Språklig indelning

I språklig indelning har man använt den 4-delning som Statistikcentralen använder:

- enspråkiga finska kommuner

- enspråkiga svenska kommuner
- tvåspråkiga kommuner med finska som flertalets språk
- tvåspråkiga kommuner med svenska som flertalets språk

Statistisk kommungruppering

Det finns tre statistiska kommungrupperingar:

- urbana kommuner
- landsbygdskommuner
- tätortskommuner

Storområden

I databasen är alla fasta Finlands storområden med:

- Södra Finland
- Västra Finland
- Östra Finland
- Norra Finland

Storområdesindelningen ändrades väsentligt fr.o.m. början av år 2003. Därför är uppgifterna för år 2003 inte längre jämförbara med uppgifterna för åren 1999–2002. Åren 1999–2002 var storområdena följande: Nyland, Södra Finland, Östra Finland, Mellanfinland och Norra Finland.

Tidningar totalt (årg=årgångar)

Till tidningar och tidskrifter räknas både beställda årgångar samt årgångar som erhållits som gåva. Inbundna årgångar av tidningar statistikförs som böcker. Enskilda lösnummer av tidningar statistikförs inte. I fråga om e-tidningarna statistikförs endast deras användningsgångar.

Totalutlåningen

Lokala lån + inkomna fjärrlån. Obs. Från och med 2022 statistikförs inte längre inkomna fjärrlån i den riksomfattande biblioteksstatistiken.

Givna fjärrlån till andra bibliotek statistikförs i det mottagande biblioteket, eftersom det lånar ut medierna åt kunden.

Webbesök

Ett webbesök är användarens virtuella besök på bibliotekets webbplats. Under besöket kan flera olika funktioner äga rum, liksom vid ett fysiskt besök. Enskilda

sidförfrågningar under ett besök räknas inte som webbesök. Besök från arbetsstationer för användarbruk eller från bibliotekspersonalens arbetsstationer räknas inte heller som webbesök.

OBS! I och med att Traficoms nya anvisningar för kakor togs i bruk 13.9.2021 lagras i fortsättningen totalt procent färre besökare i webbplatsens besöksstatistik. Statistiken före och efter att det nya godkännandet av kakor togs i bruk är därför inte jämförbara. I Finna togs nya anvisningar för kakor i bruk 1.1.2022.

Videogram

Videogram = DVD och Blu-ray -skivor + videofilmer.

Årsverken

Till bibliotekets personal räknas inte fastighets- och städpersonalen. Årsverkena uppges enligt utförda årsverken. De totala arbetstimmarna per år för dem som arbetar deltid eller med timlön eller som är deltidspensionerade omräknas i årsverken på följande sätt:

- för dem vars arbetstid per vecka är 36,25 timmar i genomsnitt är divisorn talet 1700
- för dem vars arbetstid per vecka är 38,25 timmar i genomsnitt är divisorn talet 1930

Obesatta tjänster och befattningar räknas inte med. När det gäller kombinationstjänster eller -befattningar för olika förvaltningsgrenar eller motsvarande arrangemang medräknas endast andelen biblioteksarbete. Om kommunerna har gemensamma tjänster eller om kommunen köper bibliotekstjänster av en annan kommun ska årsverkena fördelas mellan kommunerna i rätt proportion.

Öppettimmar

Till öppettiden räknas den tid när personal som biblioteket avlönar finns på plats för att betjäna kunder. Med det meröppna bibliotekets öppettid avses den tid som biblioteket eller en del av det är öppet, men ingen bibliotekspersonal finns på plats. Det meröppna bibliotekets öppettider är inte sådana öppettider då kundtjänsten är stängd, men bibliotekspersonalen är på plats.

Öppettiderna sparas på tre olika ställen:

1. den öppettid, då bibliotekets personal är på plats,
2. det meröppna bibliotekets öppettid, då bibliotekets personal inte är på plats och ingång till biblioteket sker till exempel med bibliotekskortet eller en dörrkod,
3. den sammanlagda öppettiden.

Övriga kostnader

Övriga kostnader fås, då personalkostnader, lokalkostnader och kostnader för medieanskaffningar avdras från de totala omkostnaderna.

Övriga medier

I övriga medier ingår t.ex. kartblad, diaserier/-bilder, spel mm.

Övriga serviceställen

Övriga serviceställen är cirkulerande bestånd och dylikt, för vars verksamhet och förvaltning kommunens bibliotek ansvarar. Öppettimmarna på övriga serviceställen statistikförs inte.

Övriga årsverken

Med personal som anställts med andra än bibliotekets medel avses bl.a. personer anställda med sysselsättningsmedel eller personer som fullgör civiltjänst, praktikanter eller personer som genomgår utbildning t.ex. arbetsplatsperioden i en läroavtalsutbildning. Även projektanställda räknas med här.